

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windpark Caprice, gemeente Lingewaard

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

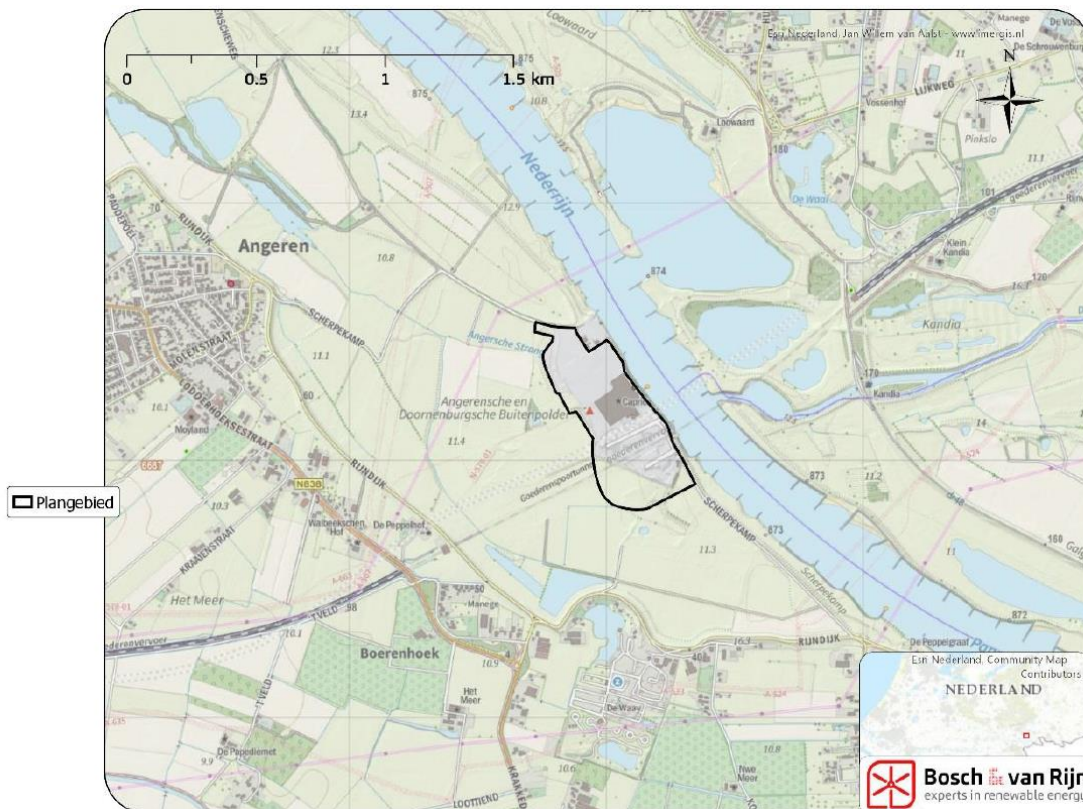
21 februari 2019 / projectnummer: 3370

1. Hoofdpunten voor het milieueffectrapport

De gemeente Lingewaard overweegt de plaatsing van twee windturbines met een gezamenlijk vermogen van 7 – 10 MW mogelijk te maken op het terrein van de steenfabriek Caprice¹, in de Huissenwaarden aan de Nederrijn en het Pannerdensch Kanaal. Rondom de locatie liggen het Natura 2000 gebied Rijntakken en het Nationaal Landschap de Gelderse Poort. Met deze windturbines wil Caprice BV voorzien in een deel van de energiebehoefte van haar productieproces.

Voor het voornemen is een omgevingsvergunning nodig en moet de gemeente toestemming verlenen om af te wijken van het bestemmingsplan. Voordat de gemeente hierover besluit, worden de milieueffecten onderzocht in een milieueffectrapport (hierna MER). De gemeente heeft de Commissie m.e.r. gevraagd advies te geven over de gewenste inhoud van het op te stellen MER.²

Figuur 1: Plangebied Windpark Caprice (bron: 'Notitie Reikwijdte en Detailniveau')

Hoofdpunten

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Met deze informatie wordt het mogelijk om het milieubelang in de besluitvorming volwaardig mee te wegen. Het betreft:

- een zorgvuldige onderbouwing van de locatiekeuze, gegeven de ligging in landschappelijk en ecologisch waardevol gebied langs de Nederrijn en het Pannerdensch

¹ Ook wel steenfabriek Huissenwaard. Adres Scherpekamp 3 Angeren.

² De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie voor de milieueffectrapportage en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via de link [3370](#), of door dit nummer op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

Kanaal, en gegeven het feit dat de locatie niet is aangewezen als windturbine locatie in de provinciale Windvisie;

- een overzicht van de maatregelen om de gevolgen voor de leefomgeving, landschap en natuur te beperken en de effectiviteit van die maatregelen;
- een voortoets met mogelijk een Passende beoordeling, waarin de gevolgen voor Natura 2000-gebied de Gelderse Poort zijn beschreven;
- een overzicht van het risico voor nabijgelegen wegen zoals het geplande tracé van de ViA15 en de vaarroute langs de Nederrijn en het Pannerdensch Kanaal.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom vraagt de samenvatting bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling vormen van de inhoud van het MER.

De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna NRD) d.d. 14 december 2018. In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie aanvullend, en soms in meer detail, welke informatie het MER moet bevatten.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. In dit advies geeft zij aan wat de gewenste inhoud is van het op te stellen MER. In een volgende fase zal zij het opgestelde MER op kwaliteit beoordelen. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van Lingewaard – besluit over de Omgevingsvergunning.

Reikwijdte van het advies

Het voorliggende advies is gericht aan de gemeente, ter ondersteuning van de besluitvorming, daar waar het gaat over het mogelijk maken van goed onderbouwde milieuafwegingen. De Commissie kijkt naar de volledige breedte van de milieuafwegingen die passen bij de voorliggende besluiten, en kijkt zo nodig verder dan de voorgelegde beleidskaders. De inhoud beperkt zich dus niet tot de invloedssfeer van de initiatiefnemer.

2. Achtergrond en doel

Het doel van dit project is de realisatie van een opstelling van twee windturbines met een totaal vermogen van 7 à 10 MW. In het voornemen staan de molens op het terrein van steenfabriek Caprice, in respectievelijk aan de noordwest en zuidoost uiteinden van het eigendom. Met deze windturbines wil Caprice voorzien in een deel van de energiebehoefte van haar productieproces.

Geef in het MER een duidelijke beschrijving en onderbouwing van het doel. Ga hierbij in op:

- het energieverbruik van de fabriek, zowel verbruik in het verleden als in de toekomst (prognose). Neem het proces van verduurzaming hierin mee;
- de onderbouwing van het belang van windenergie ten opzichte van andere duurzame energiebronnen zoals zonne-energie en waarom voor windenergie is gekozen;
- hoe en in welke mate dit initiatief bijdraagt aan gemeentelijke en maatschappelijke doelen.

Gemeente en provincie vragen in hun beleid aandacht voor een 'evenwichtige verdeling van lusten en lasten'³. In dit licht – en gegeven de ambities van de initiatiefnemer – is het belangrijk dat het MER een beschrijving van de lusten en de lasten geeft, zodat dit project hieraan getoetst kan worden.⁴

3. Locatieonderbouwing

3.1 Provinciaal beleid

De provincie Gelderland heeft de locatie van de steenfabriek Caprice niet als potentieel geschikte locatie voor windturbines aangewezen in haar Windvisie. Deze locatie als windenergielocatie is dan ook niet onderzocht in het milieueffectrapport bij de Windvisie.⁵ In de Omgevingsverordening Gelderland, behorend bij de Omgevingsvisie⁶, is een brede strook langs de Nederrijn en het Pannerdensch Kanaal uitgesloten als windenergielocatie. De provincie heeft op basis van een recente stemming in de Provinciale Staten voorgesteld dat deze verordening ter plaatse van het fabrieksterrein wordt aangepast.⁷ Met deze aanpassing zou de plaatsing van windturbines in de toekomst niet meer onmogelijk zijn. De Commissie benadrukt het belang om in het MER duidelijk toe te lichten waarom de provincie deze aanpassing heeft doorgevoerd, en de ruimtelijke en milieuonderbouwing daarvan op te nemen.

3.2 Gemeentelijk beleid

Naast een provinciale onderbouwing vindt de Commissie het belangrijk dat er ook een gemeentelijke milieuonderbouwing van de locatie beschikbaar is. Het is voor haar ook niet bekend of de gemeente een plan m.e.r.–procedure voor haar vigerende omgevingsbeleid^{8, 9} heeft doorlopen waarin de mogelijkheden voor windturbines zijn onderzocht. De gemeente heeft recent in de Beleidsnota Duurzaamheid 2016–2020 wel (voorlopig) afgezien van de onderhavige windturbinelocatie.¹⁰

³ Besluit door de Gemeenteraad van Lingewaard d.d. 13 december 2017, motie (art. 13 rvo) M5.

⁴ De Commissie vraagt hierbij ook aandacht voor de zienswijzen die ook op de beoogde omgang met dit verdelingsvraagstuk ingaan.

⁵ Zie hiervoor www.commissiener.nl/adviezen/2934

⁶ Artikel 2.8.1.2 Uitsluiting windturbines, Omgevingsverordening Gelderland (Januari 2018) kaart 1: Regels Windenergie (www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer).

⁷ Provinciale vergadering van 19 december 2018, Artikel 2.51, Bijlage_5_-_Wijzigingsvoorstel_op_regels_omgevingsverordening_Gelderland_(na_zienswijzen)_ (PS2018-712) van het Vervolgvoorstel actualisatie omgevingsvisie en omgevingsverordening 2018 (PS2018-712). Uit de toelichting van de provincie blijkt dat deze actualisatie naar verwachting in maart 2019 wordt doorgevoerd en gepubliceerd.

⁸ Beleidsnota Duurzaamheid 2016–2020 (nu een tijdshorizon kennend tot 2023), Gemeentelijke Structuurvisie 2012–2022 en het Landschapsonwikkelingsplan (LOP).

⁹ De Gemeenteraad van Lingewaard heeft een motie aangenomen om “*duurzame energieopwekking vanuit een positieve grondhouding te bezien*” (d.d. 13 december 2017, motie (art. 13 rvo) M5). Hierin is gevraagd om de mogelijkheden voor plaatsing van windturbines te verruimen en daarbij ook het tracé ViA15 als geschikte locatie te beschouwen. De gemeente zal initiatieven individueel laten vergunnen, onder andere op grond van evenwichtige verdeling van lusten en lasten voor bewoners, en individuele MER–procedures.

¹⁰ In de Beleidsnota Duurzaamheid 2016–2020 ziet de gemeente (voorlopig) af van het tracé ViA15 als windturbinelocatie. De potentiële locatie zal pas weer in overweging worden genomen wanneer de alternatieve locaties binnen Lingewaard die als ‘technisch mogelijk’ zijn getypeerd geen optie blijken. Factoren die hierbij een rol spelen zijn ‘de landschappelijke inpassing in verband met het behoud van het open kom landschap’, en de mogelijke horizonvervuiling.

Omdat deze m.e.r.-procedure de milieuonderbouwing moet geven voor een omgevingsvergunning met afwijking op het bestemmingsplan¹¹, is het belangrijk dat het MER laat zien hoe de gekozen locatie zich verhoudt tot de andere overwogen locaties, en welke voorwaarden van daarbij toepassing zijn. Kijk hierbij ook naar de Gemeentelijke Structuurvisie 2012–2022, het Landschapsontwikkelingsplan en het bestaande locatieonderzoek over windenergie in Lingewaard.¹² Vul aan waar nodig.¹³

Deze informatie helpt bij het maken van een goed onderbouwde afweging over het al dan of niet afwijken van het bestemmingsplan.

3.3 Overige relevante beleidskaders

Geef in het MER aan welke overige wetten en beleid op gemeentelijk, provinciaal en rijksniveau relevant zijn voor het voornemen, en of het voornemen voldoet aan de randvoorwaarden, die hieruit voorkomen.¹⁴

Geef een samenhangend beeld van de (vervolg)besluiten vergunningen en ontheffingen die noodzakelijk zijn voor het oprichten van het windturbinepark, en van de instanties die daarvoor bevoegd gezag zijn. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is.

4. Beschrijving voorgenomen activiteit

De NRD geeft een goede algemene beschrijving van het voornemen. Het is belangrijk voor de besluitvorming over de omgevingsvergunning, dat er goed inzicht verkregen wordt in de (detail)omschrijvingen van het voornemen en de te verwachten milieueffecten.

Geef in het MER naast de opstellingsalternatieven, ook de aard en locatie van bijkomende voorzieningen en activiteiten zoals heiwerkzaamheden, meetmasten, bekabeling, wegen (nieuwe of onverharde wegen, die eventueel verhard zullen worden), transformatorgebouwen, en eventueel graaf- en hekwerk.

Geef ook op hoofdlijnen aan wat de verwachte en economische levensduur van de windturbines is en voor welke termijn de vergunning voor exploitatie van turbines wordt aangevraagd.

4.1 Opstellingsalternatieven

Paragraaf 3.2 van de NRD beschrijft de keuze voor de plaatsing van de twee turbines op het terrein van de steenfabriek op een heldere manier. Er wordt gesteld dat de mogelijkheden voor plaatsing van de twee windturbines volledig worden ingeperkt door de belemmeringen

¹¹ Voor een vergunning met afwijken van het bestemmingsplan is het onder meer nodig dat (milieu)informatie beschikbaar is die een goede ruimtelijke ordening en zorgvuldige belangenafweging mogelijk maakt.

¹² 'Rapport Windenergie Lingewaard, Locatieonderzoek' in opdracht van gemeente Lingewaard, 21 september 2017.

¹³ De Commissie merkt op – in navolging op een zienswijze – dat in het genoemde locatieonderzoek bij de passage over steenfabriek Caprice niets staat over het tracé ViA15, en onder welke voorwaarde een opstelling op deze plek wel of niet aansluit op (andere windparken langs) de 'infrastructurele lijn'. Dit criteria wordt echter wel gehanteerd bij de andere geanalyseerde locaties en opstellingen langs de ViA15.

¹⁴ Bijvoorbeeld – in navolging op de zienswijze van Rijkswaterstaat – het Besluit algemene regels Ruimtelijke Ordening (Barro), en de Beleidsregels grote rivieren (Bgr).

op het terrein. Als belemmering worden onder andere een hoogspanningsmast, een buisleiding en de tunnel van de Betuwelijn genoemd. Vul de belemmeringenkaart aan met de ViA15 en de vrije zone ten behoeve van de scheepsradar.

In de NRD wordt gesproken over het voornemen om twee windturbines met een gezamenlijk vermogen van 7 tot 10 MW op te stellen. Dit betreft dus een specifiek vermogen van 3,5 tot 5 MW per turbine. In de NRD wordt niet gesproken over de afmetingen (ashoogte en diameter) van de windturbines. Beschrijf in het MER binnen welke bandbreedte de turbineafmetingen (ashoogte en diameter) zich kunnen bevinden. Beschrijf onderscheidende alternatieven met daarin tenminste de kleinst mogelijke en de grootst mogelijke turbine binnen deze bandbreedte.

Daarnaast beveelt de Commissie aan om in het MER een extra inrichtingsalternatief te formuleren buiten de hiervoor genoemde bandbreedte, waarbij de tiphoogte (ashoogte plus halve diameter) net kleiner is dan 150 meter, en dit als volwaardig alternatief te onderzoeken. Dit alternatief is naar verwachting onderscheidend op verschillende aspecten, waaronder landschap, omdat mogelijk nachtverlichting achterwege kan blijven. Vergelijk de effectiviteit van deze opstelling ten opzichte van hogere en meer energieopwekkende varianten, op energieproductie, klimaat en de visuele (landschap) uitwerking.

4.2 Referentiesituatie

Paragraaf 3.1 van de NRD beschrijft in algemene zin de referentiesituatie waartegen de effecten van het windpark zullen worden afgezet. Kort gezegd wordt de situatie waarin het windpark is gerealiseerd, vergeleken met de situatie waarin het voornemen niet wordt uitgevoerd. Daarbij wordt aangenomen dat plannen, projecten en beleid die van invloed zijn op de omgeving van het plangebied, die wel zijn vastgesteld maar nog niet zijn uitgevoerd, worden geëffectueerd. Dit is de gebruikelijke aanpak. Onder 'vastgesteld' wordt daarbij verstaan dat er een formeel besluit is genomen en dat een plan, project of beleid met zekerheid worden uitgevoerd.

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Betrek bij de autonome ontwikkeling o.a.:

- de realisatie van ViA15;¹⁵
- project Krib- en Oeververlaging Pannerdensch Kanaal (KOP);¹⁶
- toekomstige zand-/kleiwinning in combinatie met ontwikkeling van natte natuur in de Angerensche en Doornenburgsche Buitenpolder.¹⁷

Breng ook toekomstige ontwikkelingen, die onzeker zijn, in beeld en geef aan in hoeverre het voornemen gevoelig is voor deze ontwikkelingen en andersom. Hoewel het tracé-besluit over de ViA15 is genomen, adviseert de Commissie om als referentie niet alleen de situatie van de ViA15 met brug in beeld te brengen, maar de effecten van de windturbines ook af te zetten

¹⁵ Rijk en provincie Gelderland gaan de A15 12 km doortrekken en aansluiten op de A12. Het tracé van het nieuwe weg deel loopt midden door het plangebied. Dit project wordt ook wel ViA15 genoemd.

¹⁶ Rijkswaterstaat gaat kribben en oevers verlagen in het Pannerdensch Kanaal. Het doel van dit project is verlaging van de waterstanden op het Pannerdensch Kanaal bij hoge afvoeren <https://www.rijkswaterstaat.nl/nieuws/2018/02/minister-akkoord-met-plan-voor-krib-en-oeververlaging-pannerdensch-kanaal.aspx>

¹⁷ Vergunning is door de provincie Gelderland verleend op 23 april 2018.

tegen de huidige situatie. Deze laatste vergelijking geeft dan inzicht in de verandering van de leefomgeving, mocht de ViA15 alsnog later of niet doorgaan.

Geef in het MER een overzicht van de fasering waarmee de projecten in de autonome ontwikkeling zullen worden aangelegd, en hoe dit naar verwachting invloed zal hebben op het voornemen.

5. Milieueffecten van de voorgenomen activiteit en opstellingsalternatieven

5.1 Algemeen

Het NRD geeft een helder overzicht van de effectenbeschrijving. Het is van belang om de effectenbeschrijving voor alle opstellingsalternatieven uit te voeren en af te wegen tegen de autonome ontwikkeling. Hou hierbij rekening met de bijkomende onzekere factoren. Breng niet alleen de effecten in de gebruiksfase in beeld, maar ook in de aanlegfase.

5.2 Landschap en cultuurhistorie

Uit het gesprek met de gemeente Lingewaard tijdens het locatiebezoek¹⁸, en uit de zienswijzen, wordt duidelijk dat er veel waarde wordt gehecht aan de landschappelijke waarden van het gebied, en aan een zorgvuldige inpassing van windturbines. In de NRD wordt beschreven dat de opstellingsalternatieven in beeld worden gebracht door middel van fotovisualisaties of met een 3D-model. De Commissie vindt dit een goede aanpak.

De Commissie constateert, dat het voornemen leidt tot een geheel nieuwe toevoeging aan een nu nog open buitendijkse rivierenlandschap. Deze toevoeging zal gezien de beoogde hoogte van de turbines ook invloed hebben op de landschapsbeleving in de wijde omgeving. Om die reden acht zij het van belang om de effecten van het voornemen op landschap expliciet en transparant in het MER te beschrijven. Neem hierbij een nauwkeurige beschrijving van de volgende punten op:

- de huidige kenmerken en kwaliteiten van het landschap van de Huissensche Waarden. Betrek hierbij het gegeven dat de Huissensche Waarden onderdeel zijn van het Nationaal Landschap Gelderse Poort;
- de ambities voor dit gebied voor ruimtelijke kwaliteit, aan de hand van het beleid voor landschap en cultuurhistorie van provincie en gemeente (zie in dit kader ook de locatieonderbouwing in hoofdstuk 3 van dit advies);
- een weergave van hoe het studiegebied nu wordt beleefd en gewaardeerd door omwonenden en gebruikers.

Beschrijf vervolgens wat de gevolgen van de windturbines zijn voor deze kenmerken en kwaliteiten, en voor de beleving van omwonenden en gebruikers van het gebied. Geef hierbij aan in hoeverre het voornemen past binnen het beleid en ambities van provincie en gemeente op het gebied van landschap en cultuurhistorie.¹⁹

¹⁸ De Commissie bezocht op dinsdag 22 januari 2019 de locatie en besprak het voornemen met het bevoegd gezag (gemeente Lingewaard) en de initiatiefnemers.

¹⁹ Bijvoorbeeld – in navolging op de zienswijze van de provincie Gelderland – de versterking van de kernkwaliteiten van de Groene Ontwikkelingszone.

Ga in het MER ook in op de landschapsvisie die ten grondslag ligt aan de situering van windturbines op de projectlocatie. Ga daarbij in op de vraag, in hoeverre de beoogde opstelling bijdraagt aan versterking van de (toekomstige) ViA15 als nieuwe infrastructuurlijn in het landschap, dan wel aan versterking van de Nederrijn/Pannerdensch Kanaal als beeldbepalend element. Betrek daarbij ook het Landschapsplan en het Esthetisch Programma van Eisen voor de ViA15 en de daarin verwoorde visie op en ontwerpprincipes voor de inpassing van de ViA15 in het landschap.

Geef door middel van 3D-visualisaties inzicht in de verandering in beleving voor omwonenden en gebruikers. Doe dit vanuit verschillende, voor de beleving relevante en onderscheidende gezichtspunten. Te denken valt daarbij aan woonkernen aan weerszijden van het Pannerdens Kanaal, wegen en recreatieve routes. Besteed in verband met de eventuele verlichting van de turbines ook aandacht aan de avond- en nachtsituatie. Vergelijk deze visualisaties met de referentiesituatie(s).

Verlichting

Wanneer windturbines met een tiphoogte van boven de 150 meter aan de orde zijn, is het verplicht (nachtelijke) signaalverlichting te voeren. Breng in het MER de verschillende mogelijkheden in beeld om hinder zoveel mogelijk te voorkomen. De Commissie denkt bijvoorbeeld aan varianten uit de 'Richtlijn aanduiding van windturbines en windparken op het Nederlandse vasteland' van de Inspectie Leefomgeving en Transport en de resultaten van het verlichtingsonderzoek bij windpark Zuidlob in Flevoland.

5.3 Natuur

Gevolgen voor Natura 2000-gebieden

Het projectgebied ligt midden in Natura 2000-gebied Rijntakken (Vogel- en Habitatrichtlijngebied), maar maakt daar zelf geen deel van uit omdat het bedrijfsterrein van de steenfabriek bij aanwijzing als Natura 2000-gebied en het GNN is uitgezonderd. Ook vindt het voornemen plaats in een omgeving, waarin diverse andere ontwikkelingen met gevolgen voor Natura 2000-instandhoudingsdoelen (zoals ViA15, Natuurontwikkeling Huissensche Waarden) plaatsvinden. Dit alles maakt dat significante effecten van het voornemen via externe werking niet op voorhand zijn uit te sluiten.

Risico's op (significante) effecten kunnen zich zowel in de gebruiksfase (barrièrewerking, aanvaringen, verstoring van voedsel-, slaap- of broedgebied) als in de aanlegfase (verstoring, trillingen) voordoen. Als specifieke aandachtspunten noemt de Commissie:

- ga na of de 1%-mortaliteitsnorm van het streefaantal van een bepaalde soort (vogels en vleermuizen) uit Natura 2000-gebied Rijntakken wordt overschreden als gevolg van aanvaringen met windturbines;
- ga na in hoeverre door verstoringen of barrièrewerking van de windturbines huidige foerageer- en slaapgebieden en trekroutes van de doelsoorten (bijvoorbeeld ganzen, steltlopers en smienten) minder worden gebruikt.

De Commissie gaat ervan uit dat een voortoets zal worden uitgevoerd, en dat waarschijnlijk een Passende beoordeling moeten worden opgesteld. Neem deze op in het MER en besteed hierbij nadrukkelijk aandacht aan cumulatieve effecten. In de Passende beoordeling kunnen mitigerende maatregelen (zoals stilstandsvoorzieningen) worden meegenomen. Uit de Wet natuurbescherming volgt, dat voor een project alleen toestemming wordt verleend, als uit de

Passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of als de zogenoemde ADC-toets met succes is doorlopen.

Neem in het MER ook mee:

- in hoeverre het voornemen afbreuk kan doen aan de effectiviteit van instandhoudingsmaatregelen zoals opgenomen in het 'Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038)';
- specifieke aandacht voor de Habitatrichtlijnsoort meervleermuis, die de Nederrijn en het Pannerdensch Kanaal gebruikt als trekroute en ook verblijfplaatsen heeft in de nabije omgeving.

Natuurnetwerk Nederland en andere ecologische gebieden

Het projectgebied is omringd door het Natuurnetwerk Nederland (hierna NNN) en het GNN. Beschrijf de 'wezenlijke kenmerken en waarden' van dit deel van het NNN. Ga vervolgens na of het voornemen in de aanleg- of gebruiksfase gevolgen kan hebben voor de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Verken daarbij ook of het voornemen kansen biedt om de kwaliteiten van het gebied te versterken.

Gevolgen voor beschermde soorten

Windturbines kunnen in de gebruiksfase gevolgen hebben voor de staat van instandhouding van vogels en van vleermuizen die op rotorbladhoogte vliegen. Geef aan welke beschermde soorten in en rond het gebied voorkomen en de functie/regionale betekenis van het studiegebied voor deze soorten. De Commissie beveelt aan dat naar alle vleermuissoorten wordt gekeken en bij vogels met name naar wintergasten en weidevogels. Breng rust-, foerageergebieden en migratieroutes van deze soorten in beeld. Beschrijf het gebied en de tijdsduur waarbinnen beschermde soorten beïnvloed kunnen worden. Beschrijf vervolgens de aard van de effecten (zowel aanlegfase als gebruiksfase) en de mogelijke gevolgen ervan voor de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten.

Ga in op de gevolgen van extra sterfte, barrièrewerking en verstoring voor de staat van instandhouding van de betreffende soorten vogels en vleermuizen. Ga bij sterfte in op de additionele (cumulatieve) sterfte ten opzichte van de natuurlijke sterfte. Beschrijf ook het totale jaarlijkse aantal aanvaringslachtoffers dat per soort(groep) per opstellingsalternatief wordt verwacht. Een orde-grootte-inschatting kan volstaan. Geef – als maat voor de aantasting van de gunstige staat van instandhouding – aan in hoeverre er een kans bestaat dat er voor deze soorten een grotere sterfte dan 1% van de totale jaarlijkse sterfte van de betrokken populaties optreedt. Houd daarbij rekening met de soort-specifieke levensverwachting.

Geef aan in hoeverre negatieve gevolgen voor beschermde soorten kunnen worden gemitigeerd door bijvoorbeeld de wijze van opstellen of stilzetten van de turbines op bepaalde momenten, benoem de effectiviteit daarvan en geef aan hoe deze maatregelen in de praktijk geborgd zullen worden.

Geef tot slot aan op welke gronden verwacht wordt dat een eventueel benodigde ontheffing zal worden verleend.

5.4 Externe veiligheid

In de NRD wordt externe veiligheid uitgebreid omschreven. De Commissie vindt dit terecht, omdat zich rondom de beoogde locatie een aantal objecten bevinden waar mogelijk sprake is van een toegenomen risico.

Gevaarlijke stoffen

In de NRD wordt verwezen naar het Handboek Risicozonering Windturbines (HRW)²⁰. Het HRW geldt als de praktijkrichtlijn voor risicoanalyses voor windturbines. De Commissie geeft in overweging om ook voor de andere deelonderwerpen gebruik te maken van het HRW.

Daarnaast wordt de eventuele risico toename van industrie en buisleidingen op de omgeving (Plaatsgebonden Risico en Groepsrisico) ten gevolge van de plaatsing van de windturbines beschreven. Als uitgangspunt voor de toetsingswaarde van deze eventuele risicotoename wordt hierbij een norm van 10% gehanteerd, zoals ook voorgeschreven in het HRW.²¹ De Commissie wijst erop dat het bevoegd gezag kan afwijken van deze toetsingswaarde indien hiervoor zwaarwegende argumenten zijn. Het MER kan hiervoor dan mede de onderbouwing leveren.

Personen

In de NRD wordt de bepalingmethode van het plaatsgebonden risico voor omliggende bebouwing beschreven. Hierbij staat dat zich geen kwetsbare objecten in de nabijheid van de windturbines bevinden. De Commissie beveelt aan om dit in het MER expliciet in beeld te brengen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de gebouwen op het aangrenzende terrein van de scheepswerf, ten noorden van het plangebied.

Infrastructuur

De NRD sluit nader onderzoek ten behoeve van risico-effect op wal- en scheepsweg langs de nabijgelegen vaarroute uit, omdat de afstand van de turbines tot de rand van de waterweg groter is dan 50 meter.

Het HRW geeft echter aan dat voor waterwegen het Individueel Passanten Risico en het Maatschappelijk risico moet worden berekend, ook indien de afstand van de turbines tot de vaarweg groter is dan 50 meter. De Commissie beveelt daarom aan om op dit punt het HRW te volgen.

De NRD gaat in algemene termen in op '(in geval van) nabij gelegen infrastructuur'. Het risico voor nabijgelegen wegen zal in het MER nauwkeurig in beeld moeten worden gebracht. Dit is van belang in verband met het geplande tracé van de ViA15 door het plangebied, en het vaarverkeer op het nabij gelegen Nederrijn/Pannerdensch Kanaal. In geval van het geplande tracé van de ViA15, zou dit bijvoorbeeld kunnen worden gedaan in overeenstemming met het HRW.

Het HRW geeft verder aan dat rekening gehouden moet worden met het vervoer van gevaarlijke stoffen, zowel over de weg als over het water. Het hieraan gerelateerde risico, ten gevolge van het plaatsen van de windturbines, moet ook in beeld worden gebracht.

²⁰ Handboek Risicozonering Windturbines, Herzien versie 3.1 september 2014, opgesteld in opdracht van, en uitgegeven door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

²¹ Par. 8.2 en 9.3 van het HRW.

5.5 Geluid en slagschaduw

In de NRD wordt op de juiste manier beschreven hoe de milieueffecten geluid en slagschaduw in het MER zullen worden geanalyseerd en weergegeven. De Commissie onderschrijft de keuze in de NRD om ook effect-contouren onder de norm (geluidscontour 42 dB L_{den} en slagschaduwcontour 0 uur/jaar) in beeld te brengen, en het aantal woningen binnen deze contouren weer te geven. Ook onder de norm kan immers sprake zijn van significante verschillen in effecten tussen de opstellingsalternatieven.

Houd bij de geluidsberekeningen in het MER specifiek rekening met:

- Een hoge waterstand van de Nederrijn/Pannerdensch Kanaal, waardoor minder geluidsabsorptie optreedt.
- De effecten van de geplande brug van de ViA15 over het Pannerdensch Kanaal, zoals bijvoorbeeld reflectie.

5.6 Energieopbrengst

Laat in het MER per opstellingsalternatief – naast het vermogen van de windturbines – zien wat de (jaarlijkse) energieopbrengst van de windturbines zal zijn. Gebruik hiervoor betrouwbare windstatistieken en (eventuele) opbrengstgegevens van operationele windturbines. Geef daarbij ook aan hoe de energieopbrengst zich verhoudt tot de doelstellingen van de provincie en de gemeente.

Houd bij de opbrengstberekening rekening aan met de mogelijke invloed van de geplande brug van de ViA15 over het Pannerdensch Kanaal. Ga ook na welke opbrengstverderingen er (mogelijk) ontstaan door mitigerende maatregelen zoals stilstandsvoorzieningen voor bijvoorbeeld natuur en leefomgeving.

5.7 Veiligheid Waterkeringen

Geef in het MER aandacht aan de veiligheid en standzekerheid van zowel de primaire waterkering²² als van de kade van Scherpekamp²³. Neem hierbij zowel in de aanleg- als in de gebruiksfase ten minste mee:

- het effect van trillingen;
- de werpafstand bij overtoeren van de windturbine.

5.8 Andere aspecten

Bodem en water

De plaatsing van de windturbines, met de bijbehorende funderingen en kabels, heeft mogelijk invloed op de bodem en mogelijk ook op stromend grondwater. Geef in het MER aan of en in welke mate dit het geval is.

Communicatieverkeer

De plaatsing van windturbines in of nabij het straalpad van een straalverbinding tussen twee zend/antennemasten ten behoeve van telecommunicatie, kan leiden tot een geheel of

²² De Commissie neemt hierbij de zienswijze van Rijkswaterstaat op het punt van veiligheid waterkeringen in acht.

²³ De Commissie constateert dat de plaatsing van de windturbines, met de bijbehorende kabels, mogelijk invloed heeft op de ondergrondse waterstromen, zoals kwel. Dit aspect zal in het MER in beeld worden gebracht.

gedeeltelijke afscherming van deze straalpaden. De commissie beveelt aan om de invloed van de windturbines op het communicatieverkeer in beeld te brengen in overeenstemming met het document Toetsingscriterium Straalverbindingen en Windturbines van het Agentschap voor de Telecom.

Overig

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over de op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

ir. Jan Bakker

Ir. Jaap de Boer

Maike Goedkoop MSc (secretaris)

ir. Harry Webers (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

- de omgevingsvergunning voor het bouwen en in werking hebben van windturbines;
- het afwijken van het bestemmingsplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. De m.e.r. procedure wordt vrijwillig doorlopen. Wel kan een milieueffectrapport nodig zijn vanwege de Passende beoordeling die nodig is vanwege mogelijke effecten op Natura 2000-gebied Rijntakken.

Bevoegd gezag besluit

Burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard

Initiatiefnemer MER

Caprice BV en Renewable Energy Factory (REF)

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 30 januari 2019 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3370](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

